

Imrényi András

A Pedagogical Linguistics folyóirat

Bevezetés

Az amszterdami székhelyű John Benjamins Kiadó 2020-ban angol nyelvű pedagógiai nyelvészeti folyóiratot hívott életre *Pedagogical Linguistics* címmel. A folyóirat évente két számmal jelentkezik, szerkesztői Andreas Trotzke (Konstanzi Egyetem) és Tom Rankin (Masaryk Egyetem, Brno). A számok az interneten és nyomtatott formában is megjelennek. A cikkek előfizetéssel érhetők el, ez alól kivétel az ingyenesen hozzáférhetővé tett 2020. évi 1. szám.

Az alábbi ismertetés előbb a folyóirat koncepcióját érintő kérdéseket tárgyal, főként a szerkesztőknek az első számban megjelent bevezető cikke alapján. Ezt a megvalósítás, azaz az elmúlt négy évfolyam cikkeinek, tematikájának az áttekintése követi. Az ismertetés a szerző reflexiójával zárul.

A folyóirat koncepciója

Figyelemre méltó, hogy a folyóirat – a küldetésnyilatkozatként is felfogható általános leírás szerint (1) – fórumot kíván biztosítani a nyelvészet formális és funkcionális irányzatainak egyaránt. Ráadásul nemcsak a békés egymás mellett élés igényével, hanem azzal a nemes céllal, hogy a különböző műhelyekből származó gondolatok kölcsönösen megtermékenyítsék egymást. A folyóirat fókuszusa annak bemutatásán és megvitatásán van, hogy a nyelvészetnek milyen hozadéka lehet a nyelvpedagógia számára. A megjelentetett tudományos eredmények kiindulópontja lehet elméleti nyelvészeti, pszicholingvisztikai, a kutatás irányulhat a nyelvsajátítás (illetőleg a nyelvtanulás) nyelvészeti megközelítésére. A lényeges szempont az, hogy ezen eredmények didaktikai, oktatási relevanciája megmutatkozzon.

A 2020. évi 1. számban megjelent szerkesztői bevezető tanulmány (Trotzke–Rankin 2020) fő célja, hogy értelmezze a pedagógiai nyelvészet fogalmát, és rávilágítson az e témával foglalkozó szakfolyóirat létjogosultságára. Mint a szerzők leszögezik, a *pedagógiai nyelvészet* terminus számukra nem a nyelvészet egy újabb területét (*subfield*) jelöli, hanem olyan nyelvészeti kutatások találkozási pontját, amelyeket pedagógiai orientáció jellemez (Trotzke–Rankin 2020: 2). A terminus jelentését tisztázzák továbbá az alkalmazott nyelvészet (*applied linguistics*) és a Hult (2008) értelmében vett oktatásnyelvészet (*educational linguistics*) viszonyában is. Meglátásuk szerint az alkalmazott nyelvészetnek korábban központi témája volt a nyelvpedagógia, de ma már nyelv, jog, politika és

társadalom kapcsolatrendszerének a metszéspontjaiban vizsgálódva olyan kiterjedt kutatásokat foglal magában, hogy szükség van egy kimondottan pedagógiai jellegű kutatások számára kialakított terminusra. Ami a Hult-féle oktatásnyelvészetet illeti, ennek fontos részévé váltak olyan szociológiai jellegű témák is, mint a nyelvpolitika és a nyelvi tervezés, így ez esetben is indokolt a szűkebb fókuszú pedagógiai nyelvészet megkülönböztetése (Trotzke–Rankin 2020: 2).

A terminológiai kérdéseknél alighanem fontosabb, hogy a szerkesztők miért látják fontosnak a különböző irányzatok közös fórumon való összekapcsolását egy pedagógiai nyelvészeti folyóiraton keresztül. A probléma szerintük az, hogy „az alkalmazás lehetőségének és a pedagógiai relevanciának a bemutatása gyakran meghatározott kutatóközösségeken belül történik. A határokon való átlépés pedig azzal a kockázattal jár, hogy a gyümölcsöző megbeszélésnek gátat szabnak olyan mélyen beivódott elméleti feltevések, amelyek az alapelvek megkérdőjelezéséhez vezetnek a pedagógiai relevanciájú kérdésekben való igazi elmélyedés helyett” (Trotzke–Rankin 2020: 3–4; a fordítások minden esetben a szerzőtől származnak). Ennélfogva a vita is akadémiai jelleget ölt a szó minden értelmében.

Azt természetesen Trotzke és Rankin is elfogadják, hogy az egyet nem értés, a vita élte a tudományt. Ugyanakkor folyóiratukat a kölcsönös konstruktív kritika olyan fórumának szánják, amely a pedagógiai szempontot állítja előtérbe. Mint írják, „bizonyos pontokon és bizonyos célok érdekében lényeges hangsúlyozni a nyelv pragmatikai, társadalmi és kulturális vetületeit a pedagógiában [...]; máskor és más célok kapcsán pedig a nyelv formai tulajdonságai kerülhetnek inkább előtérbe [...]. A nyelvpedagógia szükségszerű ökumenizmusa elősegítheti a nyelvészet területei közötti egymás felé fordulást [*engagement*]” (Trotzke–Rankin 2020: 4–5). A folyóirat célja ennek megfelelően a hídépítés a nyelvészet különböző területei, illetve az elmélet és a pedagógiai alkalmazás között (Trotzke–Rankin 2020: 5). Ez utóbbit szolgálja az a gyakorlat is, hogy a kutatási eredményeket bemutató cikkekhez az Oasis adatbázisban (2) elérhető, a nem szakmabelieknek szóló absztraktot is mellékelnek.

Mindemellett a szerkesztői bevezető tanulmány végén a szerzők kiemelik, hogy az elmélettől a pedagógiai alkalmazásig tartó út megtétele nem az egyedüli, mindent meghatározó célja a folyóiratnak. „A saját jogán alapvető fontosságú annak vizsgálata is, hogy a nyelvet hogyan tanulják és tanítják pedagógiai körülmények között, továbbá mit jelent mindez a pedagógia és a nyelvelmélet számára” (Trotzke–Rankin 2020: 5). A cikkben tehát végső soron egy kettős tematikájú folyóirat koncepciója fogalmazódik meg. Az egyik fő téma az eredetileg nyelvpedagógián kívüli eredmények nyelvpedagógiai alkalmazása, míg a másik a pedagógiai (tipikusan osztálytermi) keretek között zajló, nyelvi-nyelvészeti fókuszú tanítási-tanulási folyamat maga.

A 2020/1. szám a szerkesztői bevezetőt követően Richard Hudsonnak, a University College London professor emeritusának tanulmányát közli, aki egész életművével hitelesíti a pedagógia és a nyelvészet közötti átjárás fontosságát. Hudson egyrészt történeti áttekintést nyújt pedagógia és nyelvészet viszonyáról, másrészt új elemet ad hozzá a szerkesztők által kezdeményezett kettős tematikához. Mint rámutat, a *pedagógiai nyelvészet* annyiban különbözik az oktatás és más tudományos diszciplínák (például a történelem vagy a kémia) kapcsolatának a vizsgálatától, hogy a pedagógia ebben a viszonyban befolyásolja a tudományos diszciplína tárgyát, a nyelvet. „A fő állításom, hogy az oktatás

befolyásolja a nyelvet, így ha [nyelvészként] meg akarjuk érteni a nyelvet, akkor az oktatás hatása kritikus eleme ennek akkor is, ha nem érdeklődünk különösebben az oktatás iránt. Az érvelés szempontjából mindegy, hogy az oktatás befolyása az elsődleges íráskészség-tanításból származik-e, a másodlagos elsőnyelv-tanításból [*secondary first-language teaching* – az anyanyelv-pedagógia tanulságos megnevezése; megjegyzés a szerzőtől], egy modern, esetleg klasszikus nyelv oktatásából vagy akár a természettudományi vagy matematikaórákon folyó nyelvtanításból. A diák nyelvét mindezen tantárgyak egyaránt befolyásolják” (Hudson 2020: 9).

E gondolatok Kontra György azon meglátásával állnak összhangban, miszerint „az egész didaxis nyelvi nevelés” (Kontra 2008: 97). Nyelvészeti szempontból pedig lényeges, hogy Hudson elutasítja, mítosznak tekinti a „természetes nyelv” mint egyfajta romlatlan, a nyelvművelés és az oktatás hatásától független anyanyelv romantikus ideáját (Hudson 2020: 9). Javaslatára szerint „a nyelvészet fogalmi keretezése »pedagógiai« kellene, hogy legyen éppúgy, mint ahogyan társadalmi, pszichológiai és történeti” (Hudson 2020: 11).

Összefoglalásul, a szerkesztők koncepciója szerint a folyóirat egyrészt az elméleti vagy leíró nyelvészet eredményeinek pedagógiai alkalmazásával, másrészt a nyelvre vonatkozó tanítási-tanulási folyamat saját jogán történő vizsgálatával foglalkozhat. Hudson (2000) egy harmadik irányt is kijelöl: fontos célként rögzíti, hogy a nyelvészet behatóan foglalkozzon az oktatásnak a nyelvre, a beszélők nyelvtudására gyakorolt hatásával, az ebből adódó variabilitással.

A folyóirat tematikája a gyakorlatban

Az elmúlt négy évfolyam számait áttekintve megállapítható, hogy a szerkesztők koncepciója jórészt érvényesül a folyóiratban, míg a Hudson-féle témajavaslat kevésbé. Az utóbbira példa ugyanakkor Rothstein és kollégái cikke (2023), amely a nyolcadik évfolyamon túl is folytatott (nagyobb mennyiségű, ismétléses) explicit nyelvtanítás kompetenciafejlesztő hatását méri a német közoktatásban. Az egyes számok legalább négy tanulmányt közölnek, és területi, nyelvi szempontból igen változatos témájúak (angol, szingapúri, német, hongkongi, norvég, spanyol, görög stb.). Bár a kiindulópont hol elméleti vagy leíró nyelvészeti, hol az oktatás világán belüli, a szerzők jól ötvözik a pedagógiai és a nyelvészeti gondolkodásmódot.

A formális és a funkcionális irányzatok közül az utóbbiak kapnak nagyobb hangsúlyt. A 2020/1. szám egy generatív nyelvészeti háttérű cikket is közöl (Dudley–Slabakova 2020), mintegy megerősítve a szerkesztői bevezetői tanulmány üzenetét az irányzatok közötti kommunikációval kapcsolatban. Ugyanakkor ez a cikk is erősen adatorientált kutatásról számol be, elemzési megállapításai korántsem csak generatív kiindulópontból értelmezhetők (azaz nem jellemző a cikkekre az a fajta exkluzivitás, amely az irányzathoz tartozó munkák jelentős részére igen). A folyóirat későbbi számai pedig jobbra a nyelv(iség) egy olyan tágabb szemléletmódját érvényesítik, amely funkcionális elméleti kiindulópontot feltételez. Erre példa a 2022/1. szám, amelyben a cikkek fő témái a következők: az idegen nyelvi pragmatikai kompetencia fejlesztése (Van Dyke–Acton 2022), az irodalom, a költészet olvasásában rejlő kihívások és lehetőségek (Averintseva–Klisch 2022; Boldireff–Bober 2022) és végül a fogalmi alapú

instrukció (*Concept-Based Instruction*) módszerének alkalmazása az idegennyelv-tanításban egy olyan elméleti háttér alapján, amelyben kulcsszerepet játszik Vigotszkij (1934/1986) szociokulturális elmélete (Zakhia Doueïhi–François 2022).

A funkcionális irányzatok erőteljesebb hatását mutatja a 2022/2. szám is, amely sajátos felépítésű. Más folyóiratok, például az interneten elérhető *Language Under Discussion* (3) gyakorlatához hasonlóan egyetlen fókusz tanulmányt közöl (Gilquin 2022), majd az ehhez fűzött kommentárok következnek (összesen hét felkért hozzászólás) és végül a fókusz tanulmány szerzőjének a reflexiói. Az említett cikk a kognitív korpusznyelvészet pedagógiai alkalmazási lehetőségeit tárgyalja; szerzője, Gaëtanelle Gilquin a téma neves szakértője mintegy 100 publikációval és 2500 hivatkozással (4). Tanulmányában a kognitív nyelvészet és a korpusznyelvészet egymást harmonikusan kiegészítő sajátosságait ismerteti, majd azt szemlélteti különféle példákon keresztül, hogy az alkalmazott kognitív korpusznyelvészet milyen előnyöket biztosít a pedagógia számára. A korpuszadatok felhasználásából származó előny többek között az adatok hitelessége és számszerűsíthetősége, a műfaji változatosság és a tanulói produkcióhoz való hozzáférés. Ennek ötvözése olyan kognitív nyelvészeti alapelvekkel és fogalmakkal, mint a nyelvi motiváltság – azaz a nyelvi jelek gyakran nem teljesen önkényes mivoltának a hangsúlyozása –, a szaliencia, a forma-jelentés kapcsolatok újrendeződése (*realignment*) stb. jótékony hatással lehet a tanulók nyelvtudásának a fejlődésére (Gilquin 2022).

A folyóirat a szerkesztői koncepciónak megfelelően bőségesen közöl olyan cikkeket is, amelyek nem valamilyen elmélet alkalmazásáról szólnak, hanem a tanítási-tanulási folyamat megfigyeléséről és ebből származó következtetésekről. Az ilyen, erőteljesebben pedagógiai kiindulópontú írásokra lehet példa többek között az a tanulmány, amely menekült gyermekek idegennyelv-tanulásában vizsgálja a csoportos diktálás módszerének a hatékonyságát (Olioumtevitse et al. 2023). A nagyobb mértékben nyelvészeti, illetve pedagógiai kiindulópontú cikkek általában számonként csoportosítva jelennek meg, azaz az egyes számokon belül a tanulmányok támogatják egymást, többnyire hasonló kiindulópontúak. Ezt a fajta csoportosítást segíti a folyóirat „Online First” gyakorlata is: a tanulmányok először az interneten válnak hozzáférhetővé, mielőtt nyomtatásban is megjelenének. Ez egyrészt felgyorsítja a publikálás folyamatát, hamarabb olvashatóvá teszi a cikkeket, másrészt megkönnyíti a szerkesztők számára azt, hogy az írásokat – a sürgős publikációs igényekkel kapcsolatos elvárásoktól szabadon – szakmai szempontok alapján sorolják be valamelyik számba.

Záró gondolatok

A *Pedagogical Linguistics* rövid története ellenére máris a pedagógiai nyelvészet egyik vezető folyóirata a nemzetközi tudományos diskurzusban. Remélni lehet, hogy a folyóiratnak egyre több rendszeres magyar olvasója és magyar szerzője lesz. Emellett célszerű megfontolni azt is, hogy a folyóirat koncepciójából és működéséből (például ami a fókusz tanulmányok közlését vagy az Online First publikálást illeti) mit lehetne átültetni a magyar nyelvészeti, nyelvpedagógiai periodikák szerkesztési gyakorlatába.

Irodalom

- Averintseva-Klisch, Maria 2022. The linguistics of reading literature. A pragmatic account of 'aesthetic reading' of literary texts and its didactic implications. *Pedagogical Linguistics* 3(1): 29–56. <https://doi.org/10.1075/pl.21009.ave>
- Boldireff, Anastasia – Bober, Chris 2022. Reconsidering poetry's difficulty and value in English as a second language and English as a foreign language education. A systematic review. *Pedagogical Linguistics* 3(1): 57–83. <https://doi.org/10.1075/pl.20012.bol>
- Dudley, Amber – Slabakova, Roumyana 2020. Aspectual contrasts in the English present tense revisited. Exploring the role of input and L1 influence. *Pedagogical Linguistics* 1(1): 66–93. <https://doi.org/10.1075/pl.19010.dud>
- Gilquin, Gaëtanelle 2022. Cognitive corpus linguistics and pedagogy. From rationale to applications. *Pedagogical Linguistics* 3(2): 109–142. <https://doi.org/10.1075/pl.22014.gil>
- Hudson, Richard 2020. Towards a pedagogical linguistics. *Pedagogical Linguistics* 1(1): 8–33. <https://doi.org/10.1075/pl.19011.hud>
- Hult, Francis 2008. The history and development of educational linguistics. In Spolsky, Bernard – Hult, Francis (eds.), *Handbook of educational linguistics*. Blackwell. Oxford. 1–10. <https://doi.org/10.1111/b.9781405154109.2007.00003.x>
- Kontra György 2008. Miként vált meggyőződésemmé, hogy az egész didaxis nyelvi nevelés? In: Medve Anna – Szépe György (szerk.) *Anyanyelvi nevelési tanulmányok III*. Iskolakultúra. Budapest. 97–105.
- Olioumtsevits, Konstantina – Papadopoulou, Despina – Marinis, Theodoros 2023. Second language grammar learning in refugee children. Is group dictation an effective teaching technique? *Pedagogical Linguistics* 4(1): 50–76. <https://doi.org/10.1075/pl.21012.oli>
- Rothstein, Björn – Staubach, Katharina – Ripp, Saskia – Waldeyer, Julia – Roelle, Julian 2023. Is 'more' really more? Results of a study on extended German grammar teaching. *Pedagogical Linguistics* 4(1): 77–97. <https://doi.org/10.1075/pl.21010.rot>
- Trotzke, Andreas – Rankin, Tom 2020. Introduction to Pedagogical Linguistics. *Pedagogical Linguistics* 1(1): 1–7. <https://doi.org/10.1075/pl.19015.tro>
- Van Dyke, Angelina – Acton, William R. 2022. Spontaneous classroom engagement facilitating development of L2 pragmatic competence: A naturalistic study. *Pedagogical Linguistics* 3(1): 1–28. <https://doi.org/10.1075/pl.20011.van>
- Vigotszkij, Lev S. 1934/1986. *Thought and language*. MIT Press. Cambridge, Mass.

Zakhia Doueïhi, Julien – François, Thomas 2022. Concept-based instruction for applied L2 acquisition. *Pedagogical Linguistics* 3(1): 84–107. <https://doi.org/10.1075/pl.21006.zak>

(1) A folyóirat katalógusa. <https://benjamins.com/catalog/pl> (2023. november 13.)

(2) OASIS adatbázis. <https://oasis-database.org/> (2023. november 13.)

(3) Language Under Discussion folyóirat oldala. <https://journals.helsinki.fi/lud> (2023. november 13.)

(4) Gaëtanelle Gilquin oldala. <https://www.researchgate.net/profile/Gaetanelle-Gilquin> (2023. november 13.)

Imrényi, András: The journal: *Pedagogical Linguistics*

Az írás szerzőjéről

Dr. Imrényi András

docens

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Mai Magyar Nyelvi Tanszék

imrenyi.andras[kukac]btk.elte.hu,

ORCID: 0000-0001-6203-9304